

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ «ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ: СУЧАСНІ НАУКОВІ ВИКЛИКИ»

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ТА СУСПІЛЬНИХ НАУК

Бориченко Катерина Валеріївна

доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри трудового права та права
соціального забезпечення

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО МАКСИМАЛЬНОГО РОЗМІРУ ПЕНСІЙ ОСІБ, ЗВІЛЬНЕНИХ З ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Відповідно до ст. 46 Конституції України, «громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом» [1].

Соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей, забезпечується державою, відповідно до ст. 19 Основного Закону України.

Цитовані положення Конституції України щодо соціального захисту осіб, звільнених з військової служби, у виді пенсій конкретизовані Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 9 квітня 1992 року, відповідно до якого «держава гарантує гідне пенсійне забезпечення осіб, які мають право на пенсію, шляхом встановлення їм пенсій не нижче прожиткового мінімуму, визначеного законом, перерахунку призначених пенсій у зв'язку із збільшенням рівня грошового забезпечення, надання передбачених

законодавством державних соціальних гарантій, вжиття на державному рівні заходів, спрямованих на їх соціальний захист» [2]. Цим нормативно-правовим актом визначено суб'єктів права на відповідний вид спеціальних пенсій, порядок реалізації права на них, розмір пенсійних виплат, умови проведення їх перерахунку і т.д.

Так, відповідно до ч. 7 ст. 43 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», максимальний розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, індексації та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством, крім доплати до надбавок окремим категоріям осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною) не може перевищувати десяти прожиткових мінімумів, установлених для осіб, які втратили працездатність.

Водночас, у п. 2.3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 20 грудня 2016 року № 7-рп/2016 зазначено, що «з підстав, наведених у цьому Рішенні, підлягають визнанню такими, що не відповідають статті 17 Конституції України, положення першого речення частини сьомої статті 43 Закону № 2262, згідно з якими «максимальний розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, індексації та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством, крім доплати до надбавок окремим категоріям осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною) не може перевищувати десяти прожиткових мінімумів, установлених для осіб, які втратили працездатність»» [3].

Відповідні положення Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», визнані неконституційними, втратили чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України названого Рішення, а саме з 20 грудня 2016 року, а отже з цієї дати не створюють підстав для обмеження пенсії осіб, звільнених з військової служби, максимальним розміром.

З 20 грудня 2016 року не підлягають застосуванню й положення ч. 1 ст. 2 Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» від 8 липня 2011 року (у частині поширення її дії на Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»), оскільки вони прийняті для регулювання відносин обмеження максимальним розміром пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне

забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» та є однаковими за змістом.

За висновками Верховного Суду, викладеними у постанові від 11 липня 2022 року у справі № 620/613/21, враховуючи той факт, що положення ст. 2 Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» та ч. 7 ст. 43 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» є однопредметними правовими нормами, які прийняті для регулювання ідентичних відносин, «наявна колізія між Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» з урахуванням Рішення Конституційного Суду України від 20.12.2016 № 7-рп/2016 та Законом України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» – у частині обмеження максимальним розміром пенсії військовослужбовців» [4].

Європейський суд з прав людини у пунктах 52, 56 рішення від 14 жовтня 2010 року у справі «Щокін проти України» зазначив, що тлумачення й застосування національного законодавства є прерогативою національних органів. Однак саме на суд покладається обов'язок переконатися в тому, що спосіб, у який тлумачиться й застосовується національне законодавство відповідає принципам Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод з точки зору їх тлумачення у практиці Суду. Відсутність у національному законодавстві необхідної чіткості та точності, які передбачали можливість різного тлумачення, порушує вимогу «якості закону», передбачену Конвенцією, і не забезпечує адекватний захист від свавільного втручання публічних органів державної влади в майнові права людини. Таким чином, у випадку існування неоднозначного або множинного тлумачення прав та обов'язків особи в національному законодавстві, органи державної влади зобов'язані застосувати підхід, який був би найбільш сприятливим для особи [5].

Аналогічні вимоги щодо трактування положень законодавства у випадку можливості їх неоднозначного або множинного тлумачення, сформульовані й у практиці Верховного Суду [6].

Зважаючи на викладене, при вирішенні питання щодо застосування до пенсіонера обмеження пенсії максимальним розміром, застосуванню підлягають норми Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» з урахуванням Рішення Конституційного Суду України від 20.12.2016 № 7-рп/2016, а не положення

Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи».

У цьому аспекті також варто зауважити, що 12 жовтня 2022 року Конституційним Судом України прийнято рішення № 7-р(П)/2022, яким визнано такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), приписи статті 2 Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» від 8 липня 2011 року зі змінами, що поширюють свою дію на Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 9 квітня 1992 року.

І хоча п. 2 названого Рішення визначено, що приписи ст. 2 Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» зі змінами, визнані неконституційними, втрачають чинність через шість місяців із дня ухвалення Конституційним Судом України цього Рішення, тобто з 13 квітня 2023 року, варто зауважити, що вказана обставина не змінює механізму правового регулювання відповідних суспільних відносин щодо пенсійного забезпечення осіб, звільнених з військової служби, у розмірах, вищих за десять прожиткових мінімумів, встановлених законодавством для непрацездатних, оскільки профільним у цьому пенсі є Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» з урахуванням Рішення Конституційного Суду України від 20.12.2016 № 7-рп/2016, яким будь-які обмеження пенсії військовослужбовців максимальним розміром не передбачені.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 9 квітня 1992 року № 2262-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 29. Ст. 399

3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень другого речення частини сьомої статті 43, першого речення частини першої статті 54 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 20 грудня 2016 року № 7-рп/2016. *Офіційний вісник України*. 2017. № 4. Ст. 157

4. Постанова Верховного Суду від 11 липня 2022 року у справі № 620/613/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>

5. Рішення ЄСПЛ у справі «Щокін проти України» 14 жовтня 2010 року. *Офіційний вісник України*. 2013. № 6. Ст. 236.

6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 6 листопада 2018 року у справі № 812/292/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>

Костенко Ростислав Валерійович

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»

Сечка Діана Вячеславівна

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня 2-го року навчання
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»

**СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ
МЕНЕДЖЕРА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»**

Комунікація є важливою складовою виконання професійних обов'язків менеджера закладу дошкільної освіти та необхідним засобом у процесі реалізації функцій менеджменту під час керівництва педагогічною системою та взаємодії з суспільством, персоналом закладу освіти, споживачами освітніх послуг.

Довідкова література містить визначення понять «компетентність», «компетентний», «комунікація». Так, слово «competent» перекладається як «придатний, відповідає всім вимогам», тобто той, хто володіє відповідними знаннями в певній галузі [14]. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови подано таке визначення поняття «компетентний»: «... який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий» [1]. У словнику іншомовних слів поняття «компетентність» визначається як «... обізнаність, поінформованість, авторитетність» [10, с. 282]. Етимологічний словник дає визначення поняття «комунікація» як акт повідомлення, спілкування, обговорення [14]. У короткому тлумачному словнику лінгвістичних термінів знаходимо такі визначення понять «комунікативний» та «комунікація»: «Комунікативний – той, що пов'язаний з комунікацією; комунікація – (від лат. communication, від comunicio – роблю спільним, пов'язую, спілкуюсь) – спілкування, повідомлення, передавання інформації, думок, почуттів, волевиявлень людини мовними засобами.